BIULETYN KOWIEŃSKI
WILBI.

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) WILEŃSKA Nr. 25, m. Nr. 3.

Nr. 89. Wilno, dnia 5 października 1927 roku.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.



I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Litewsko-włoskŷ pakt arbitrażowy.-

"Lietuva" N.217 z 27 września r.b.In extenso:

W dniu 17 września r.b. podpisany został w Rzymie włosko-litewski pakt koncyljacyjny i arbitrażowy o brzmieniu następującem:

Oba kraje obiecują sobie nawzajem wszystkie spory nierozstrzygnięte w drodze dyplomatycznej poddawać procedurze koncyljacyjnej.Wrazie nie rozstrzygnięcia zatargu w drodze koncyljacji oba kraje dążą do rozstrzygnięcia go w drodze sądowej,w przewidziany w traktacie sposób,czyni się wszelako zastrzeżenie co do sporów,których rozstrzygnięcie podlega specjalnej procedurze na podstawie innych konwencyj układających się krajów.Wrazie sporu,który według ustaw krajowych należy do kompetencji sądów lokalnych,strona,która się broni może sprzeciwić się przekazaniu sporu procedurze koncyjlacyjnej,jak również uregulowaniu sądowemu zanim nie zapadnie kompetentny i ostateczny wyrok lokalnego urzędu sądowego.-

Obaj kontrahenci wyłaniają stałą komisję koncyljacyjną złożoną z pięciu członków, których trzech obiera się wspólnie na podstawie porozumienia.Pomienieni wspólnie obrani członkowie nie mogą być obywatelami układających się krajów,zamieszkiwać na ich terytorjach,czy też pozostawać na służbie któregoś z kontrahentów.Pozostałych dwóch członków komisyj każdy kraj obiera /po jednym/ według swego uznania. Prezes wybierany jest z pośród członków komisji.Zanim nie zostaje wszczęta procedura,każdy z układających się krajów ma prawo zmiany mianowanego przez siebie członka komisji.- Może również kontrahent odwołać swą zgodę co do trzech wspólnie obranych członków.W takich wypadkach członek odwołany winien być zastąpiony przez innego.Stała komisja koncyljacyjna winna być utworzona po upływie sześciu miesięcy po zamianie ratyfikacji niniejszego paktu.O ile po upływie tego czasu komisja nie zostanie utworzona w takim razie utworzy się ją na podstawie § 45 konwencji haskiej /pokojowy sposób załatwiania sporów międzynarodowych/.Stała komisja koncyljacyjna będzie miała na celu ułatwianie decyzji w sprawie sporu,dążąc do bezstronnego i ścisłego wyjaśniania faktów i formułując wnioski,zmierzające do likwidacji zatargów.Działalność komisji się rozpocznie wówczas,kiedy jeden z kontrahentów przedłoży żądanie prezesowi komisji notyfikując jednocześnie swą prośbę u drugiego kontrahenta.-

W braku odnośnego porozumienia komisja zbierze się we wskazanej przez prezesa miejscowości.Procedura komisji dokonywać się ma stosownie do przebiegu sporu.Układające się kraje będą miały prawo przydzielać do komisji specjalnych agentów,będących jednocześnie pośrednikami pomiędzy kontrahentami a komisją.Układające się kraje podejmują się w miarę możności ułatwiać prace komisji,używając do tego wszelkich rozporządzalnych środków,jak pozywanie do sądu,przesłuchiwanie świadków, zapraszanie ekspertów,lub przeprowadzanie śledztwa na miejscu.

Wrazie powstania zatargu o ile od chwili jego wyłonienia w ciągu sześciu miesięcy kontrahenci nie uchwalą przedłużenia tego okresu,komisja złoży raport.Komisja ustala okres niedłuższy aniżeli czteromiesięczny, w ciągu którego układające się państwa będą musiały się wypowiedzieć w sprawie raportu.Wrazie nie rozstrzygnięcia zatargu żaden z kontrahentów nie będzie mógł opublikować raportu komisji

bez zgody drugiego kontrahenta.Wrazie nie przyjęcia przez któregokolwiek kontrahenta raportu komisji lub niewypowiedzenia się w tej sprawie w określonym czasie każdy kraj będzie mógł żądać przekazania sporów stałemu sądowi międzynarodowemu.W tym wypadku,gdyby według sądu międzynarodowego spór nie nosił charakteru prawnego,kraje się porozumiewają,azeby spór rozstrzygano ex aequo et bono.-

W każdym poszczególnym wypadku oba kraje dążą do porozumienia wyraźnie wskazując objekt sporu i kompetencję udzieloną stałemu sądowi międzynarodowemu również jak inne warunki,które między sobą ustalą.Uchwała ta powzięta będzie drogą wymiany not pomiędzy obu kontrahentami Interwencja zmierzająca do porozumienia wyjść będzie mogła jedynie od sądu międzynarodowego.-

O ile wciągu trzech miesięcy,licząc od dnia,kiedy którykolwiek z krajów wyraził żądanie rozstrzygnięcia sporu na drodze sądowej nie nastąpi specjalne porozumienie w sprawie przekazania sporu sądowi międzynarodowemu,każdy kraj będzie mógł się zwrócić do sądu międzynarodowego w drodze zwykłej prośby.Decyzje sądu międzynarodowego będą przez oba kraje wprowadzane w życie dobrowolnie. Wszelkie możliwe nieścisłości w sprawie interpretacji decyzji sądu międzynarodowego rozstrzygane będą przez ten że sąd międzynarodowy,jak również zatargi,któreby wynikły w kwestji interpretacji, albo wprowadzenia w życie niniejszego paktu o ileby nie nastąpiło odnośne porozumienie Pakt niniejszy nie dotyczy praw i obowiązków układających się krajów,jako członków Ligi Narodów i dlatego nie ogranicza on obowiązków tych w stosunku do Ligi Narodów i jej kompetencyj.-

Po wymianie ratyfikacji w Rzymie pakt będzie miał moc prawną na przeciąg 10-ciu lat od chwili wejścia jego w życie.O ile na sześć miesięcy przed zakończeniem terminu pakt nie zostanie odwołany w takim razie moc prawna jego trwa w ciągu dalszych jego pięciu lat i t.d.

"Lietuva" o stosunkach litewsko sowieckich.-

"Lietuva" N.216 z 20 września r.b.Artykuł p.t.:"Rocznica". Streszczenie:

Upłynął w tych dniach rok od chwili podpisania paktu gwarancyjnego pomiędzy Litwą a Rosją Sowiecką.-

Przeszło 100 lat należała Litwa do imperjum rosyjskiego.Jedynie po upadku imperjum udało się Litwie wolność odzyskać.Pierwszym krokiem niepodległej Litwy było unormowanie stosunków z jej byłym suwerenem.Uczyniła to Litwa paktem moskiewskim w 1920 roku.W sześć lat potem podpisany został inny pakt polityczny,zwany inaczej paktem gwarancyjnym, bądź też paktem o nieagresji,któremu jednak więcejby przystało miano paktu dobrych stosunków sąsiedzkich i przyjaźni.We wstępie do paktu powiada się,że oba państwa są przekonane,iż "interesy ich narodów wymagają stałej współpracy,opartej na zaufaniu,pragnąc dopomóc w miarę możności do utrzymania pokoju powszechnego oba kraje porozumiały się co do stworzenia paktu dla rozwoju istniejących pomiędzy niemi stosunków przyjaznych". i t.d.

Treść paktu o nieagresji jest mniejwięcej następująca:

W art.I-szy kontrahenci oświadczają,że wszystkie postanowienia traktatu moskiewskiego z 1920 roku zachowują swą moc obowiązującą i nietykalność.Zachodziła tego potrzeba,gdyż Polska na wsze strony głosiła,jakoby traktat polsko-rosyjski w Rydze zanulował postanowienia terytorjalne traktatu moskiewskiego.W związku z tem raz jeszcze

zatwierdzono traktat moskiewski z 1920 roku i uznano,że wszystkie postanowienia tego traktatu, a więc także postanowienia dotyczące granic,zachowują swą moc prawną.W ten sposób interpretacja polska co do rzekomej roli traktatu ryskiego nie jest już obecnie możliwa.-

W art.2-im oba kraje przyrzekają sobie we wszelkich okolicznościach szanować wzajemne prawa suwerenne oraz integralność i nietykalność terytorjalną.Posiada to również duże znaczenie dla Litwy,gdyż wrazie wywiązania się podobnych komplikacyj co w roku 1920 z powodu wojny polsko-rosyjskiej,Rosja Sowiecka uroczyście przyrzeka we wszelkich okolicznościach szanować suwerenność litewską i teryt rjum Litwy,oczywiście w granicach zakreślonych przez traktat moskiewski z 1920 roku.

Oba powyższe artykuły paktu gwarancyjnego jeżeli chodzi o sprawy polityczne i terytorjalne są więcej na rękę Litwie.Natomiast art.3 i 4 bardziej podaj pożądane są przez Sowiety,aniżeli przez Litwę.Art.3-ci bowiem raz jeszcze podkreśla przyrzeczenie wstrzymania się obu krajów przed jakiemikolwiek działaniami agresywnemi jednego z kontrahentów przeciwko drugiemu oraz zapowiada,że o ile którykolwiek kraj mimo jego pokojowego postępowania zostałby napadnięty w takim razie drugi kontrahent przyrzeka nie udzielać napastnikowi żadnej pomocy.Powyższe postanowienie nie nakłada jednak obowiązku ścisłej neutralności, a więc gdyby kontrahent nie napadnięty uznał za potrzebne nie trzymać się neutralności i dopomóc krajowi napadniętemu, w takim razie może to swobodnie uczynić.Art.4 paktu o nieagresji zabrania wzięcia udziału w jakimkolwiek traktacie politycznym, czy ekonomicznym, skierowanym przeciwko któremukolwiek z kontrahentów.Art.5 przewiduje sposób likwidacji ewentualnych zatargów pomiędzy obu układającemi się krajami.Wreszcie art.6 i 7 mówią o ratyfikacji traktatu, o terminie jego wygaśnięcia i innych formalnych sprawach drugorzędnego znaczenia.Przy zawieraniu paktu powstała obawa,ażeby postanowienia 4 i 5 art. nie były sprzeczne z obowiązkami,jakie na Litwę nakłada przynależność do Ligi Narodów.W związku z tem Litwa na podstawie osobnej załączonej do traktatu gwarancyjnego noty,oświadczyła,że art.4 traktatu nie może utrudniać Litwie wywiązywanie się z przyrzeczeń,jakie Litwa w myśl paktu Ligi Narodów złożyła i że przynależność Litwy do Ligi Narodów nie może utrudniać przyjaźnie się rozwijających stosunków Litwy z Sowietami.Istotnie bowiem późniejsze doświadczenie wykazało,że chociaż Polska,której pakt litewsko-sowiecki był zupełnie nie na rękę usiłowała czynić Litwie z tej racji w Lidze Narodów pewne wstręty, nie znalazła jednak uznania i zmuszona była taktykę swą zarzucić,wszystkie państwa bowiem stwierdziły,że Litwa w stosunku do Ligi Narodów całkiem jest w porządku.-

Ażeby ostatniecznie uniemożliwić Polsce wszelką próbę interpretacji niezgodnej z prawdą postanowień terytorjalnych traktatu ryskiego Rosja Sowiecka w osobnej nocie oświadczyła,że faktyczne naruszenie granic Litwy dokonane wbrew woli narodu litewskiego nie zmieniło stanowiska rosyjskiego co do suwerenności terytorjalnej Litwy, ustalonej w art.2 i w dodatkowej nocie do traktatu pokojowego zawartego pomiędzy Litwą a Rosją w dniu 12 lipca 1920 roku.Nota rosyjska była publicznym dowodem,że Sowiety nie uznały i nie uznają gwałtu Żeligowskiego.-

Pamiętne jest jeszcze poruszenie w Polsce w sprawie powyższej noty.Warszawa starała się dopatrzeć w nocie tej naruszenia traktatu ryskiego i zażądała od Moskwy wyjaśnień.Wyjaśnienia te nie przyszły Moskwie z trudnością i Polska musiała z alarmu zrezygnować.Jasną jest przecież rzeczą,że traktat gwarancyjny pomiędzy Rosją a Litwą

zadał duży cios agresywnej polityce Polski.
Polska wielce się cieszyła,gdy Konferencja Ambasadorów przyznała Polsce Wilno.Jasną jest jednak rzeczą, że Konferencja Ambasadorów nie miała tego prawa uczynić i sądzić należy,że żadne z państw, z których przedstawiciel Konferencja Ambasadorów się składa,palcemby nie poruszyło,gdyby ktoś xapgx zapragnął zmienić wschodnie granice Polski.Rzecz prosta,Litwa nic pewnego nie może powiedzieć w sprawie przyszłego postępowania Rosji.Wydaje się wszelako,że uroczyste nieuznanie ze strony rosyjskiej gwałtu Żeligowskiego i zafiksowanie nieuznania tego w traktacie /nota o Wilnie stanowi organiczną część traktatu/ wiele wyraża,gdyż zgóry przesądza stanowisko Rosji w zatargu polsko-litewskim.Stanowisko Rosji zaś,jako najsilniejszego czynnika w Europie Wschodniej i jako najbardziej chyba sporem polsko-litewskim zainteresowanego państwa ja jest bardzo ważkie.Ufać należy,że Rosja Sowiecka przyrzeczeń swych dotrzyma.-

"L i e t u v a" o p o l i t y c e P i ł s u d s k i e g o i j e j r e z u l t a t a c h.-

"Lietuva" N.220 z dnia 30 września r.b. Artykuł p.t. "Bilans rządów Piłsudskiego". Streszczenie:

Nikt w Polsce nie wie do czego Piłsudski zmierza i jaki jest jego program.Chodzą pogłoski,że nawet sam Piłsudski tego nie wie,co jest wielce możliwe,bowiem dotychczasowa,przeszło roczna jego działalność nie wykazała istnienia jakiegokolwiek programu,czy wyraźnego celu.Wypowiedziano dużo dźwięcznych słów i uczyniono dużo wielkich gestów w chwili przejmowania przez Piłsudskiego władzy po przewrocie majowym.Zwłaszcza głośne były hasła t.zw.sanacji moralnej.Wszelako nadzieje zawiodły.Wewnątrz kraju pozostało wszystko po dawnemu.Jedynie gdzieniegdzie wyższe stanowiska pozajmowali inni ludzie,głównie wyżsi oficerowie.Wszelako nie zmniejszyło to korupcji,ani też nie przywróciło ładu,jak o tem świadczą sprawy gen.Żymierskiego,Zagorskiego,i t.d.Właśnie krupcja zagnieździała się głównie w armji polskiej.Sytuacja gospodarcza kraju raczej się pogorszyła.Pożyczka zagraniczna, tak koniecznie Polsce potrzebna nie została jeszcze zrealizowana.Zabójstwo Wojkowa i niebezpieczeństwo komplikacji polsko-rosyjskich odstraszyło kapitalistów amerykańskich.Obecne układy nasuwają wątpliwości co do ich konkretnego wyniku.Eksport zagranicę mix mimo urodzaju zeszłorocznego i tegorocznego wcale się nie zwiększył,zwłaszcza eksport przemysłowy.Mimo całej protekstjonistycznej polityki rządu polskiego i niesłychanie wysokich ceł importowych bankructwa i niewypłacalności w przemyśle polskim są większe aniżeli u kxx któregokolwiek z sąsiadów-Bezrobocie się nie zmniejsza.Niezadowolenie wśród mas robotniczych jest bardzo wielkie. Wszyscy się spodziewali od Piłsudskiego wielkich reform w ustroju państwa,zwłaszcza w kwestji zmiany konstytucji. Wszelako po za drobnemi,drugorzędnemi zmianami i nieznacznem rozszerzeniem kompetencyj rządu konstytucja zmianie nie uległa.Z Sejmem Piłsudski igra w sposób niezrozumiały bojąc się go rozwiązać a nie umiejąc z nim współpracować. Rozwiązania Sejmu boi się Piłsudski głównie dlatego,że przez to straciłby swe specjalne pełnomocnictwa uzyskane od Sejmu w roku ubiegłym.Kadencja Sejmu kończy się w myśl Konstytucji w roku 1928.Jak się odbędą wybory do nowego Sejmu,jakie będą jego nastroje,i stanowisko względem Piłsudskiego - nawszystkie te pytania nie podobna dziś znaleść odpowiedzi.-

Z mniejszościami narodowemi,których jak wiadomo w Polsce jest bardzo dużo /niemal połowa ludności/ toczy się walka w dalszym ciągu.Narazie była mowa o nadaniu autonomji kresom wschodnim.Obecnie jednak plany te zarzucono i Ukraińcy,Białorusini oraz Litwini w dalszym ciągu są uciskani.W ostatnich czasach Piłsudski zamierzył wnieść rozłam pomiędzy największą liczebnie w Polsce mniejszości narodową,a mianowicie Ukraińców.W tym celu prasa polska usiłuje skompromitować jednego z głównych bojowników o niezależność Ukrainy Petruszewicza.Po części plany polskie zakończone zostały powodzeniem,gdyż wygrzebano niejakiego Smalstockiego,który opowiedział się za kompromisem z Polską,za nim opowiedziała się również część Ukrainy.-

Zagraniczna sytuacja Polski również raczej osłabła,aniżeli się wzmogła.W Radzie Ligi Narodów otrzymała Polska miejsce niestałe.Na zawarcie wschodnio-locarneńskich paktów z Niemcami również niema najmniejszej nadziei gdyż Niemcy coraz wyraźniej żądają rewizji swych granic wschodnich.Piłsudski wbrew swemu dotychczasowemu stanowisku zalecać się zaczął do Rosji,która prawdopodobnie wyciągniętej prawicy Piłsudskiego nie odtrąci.Dotychczas wszelako żadnych realnych wyników wysiłki te nie przyniosły.-

Naogół więc bilans rządów Piłsudskiego wygląda nikle.-

Wywiad z prof. Woldemarasem o ogólnej polityce litewskiej.-

"Dziennik Kowieński" N.223 z 5 października. Konferencja prasowa w Ministerstwie Spraw Zagranicznych.-

Dnia 4 października, na drugi dzień po swej podróży zagranicznej Prezes Ministrów i Minister Spraw Zagranicznych prof.Woldemaras zaprosił przedstawicieli miejscowej prasy,z którymi odbył rozmowę w sprawie bieżących zagadnień zagranicznej i wewnętrznej polityki Litwy.-

Odpowiadając na stawiane pytania p.Premjer oświadczył co następuje:

S t o s u n k i n i e m i e c k o - l i t e w s k i e . - Pogłoski o rzekomem naprężeniu stosunków między Litwą a Niemcami,którego znaką miał być niedawny zakaz przez Niemców wwozu bydła z Litwy,nie odpowiadają rzeczywistości.Zakaz taki istotnie był,jednak nietylko dla importu z Litwy,lecz też i innych państw,jako tymczasowe zarządzenie zapobiegawcze,w związku z epidemją zakaźnych chorób w niektórych krajach.Ponieważ zaś w Litwie epidemicznych chorób bydła niema,dr.Stresemann miał tę sprawę rozpatrzyć i w odpowiedni sposób załatwić.-

Na sobotniej godzinnej naradzie w Berlinie ministra Stresemanna z prof.Woldemarasem były omówione w duchu przyjaznym sprawy,dotyczące ogólnej polityki,zwłaszcza zaś kraju Kłajpedzkiego.Żadnego atoli podpisania jakichbądź układów nie nastąpiło.Rokowania ekonomiczne z Niemcami,wyznaczone na początek bież.miesiąca,a nieco spóźnione z powodu zagranicznej podróży litewskiego premjera,zostaną wznowione w najbliższym czasie.-

S t o s u n k i L i t w y z i n n e m i p a ń s t w a m i z a g r a n i c z n e m i . - W toku sesji Ligi Narodów w Genewie prof.Woldemaras miał sposobność odbycia rozmów z Briandem,Chamberlainem,Stresemannem,Grandim oraz mężami stanu in.państw,które to rozmowy były prowadzone w duchu przychylnym.Naogół biorąc,stosunki z

Anglją i Francją uległy polepszeniu,z Niemcami znów nie pogorszyły się.-

N e u t r a l i z a c j a p a ń s t w b a ł t y c k i c h . -W zasadzie stanowisko pod tym względem trzech państw bałtyckich - Litwy,Łotwy i Estonji - jest identyczne.W obecnej chwili atoli urzeczywistnienie tej sprawy napotyka na pewne przeszkody.Neutralizacja państw nadbałtyckich wymaga np:zagwarantowania granic tych państw Tymczasem Litwa obecnie nie ma jeszcze swych wschodnich granic.Pozatem znów Anglja,która zerwała stosunki z sowiecką Rosją,nie mogłaby wystąpić wspólnie z tą ostatnią w układzie gwarancyjnym.-

Z n a c z e n i e z a w a r c i a u k ł a d u z W ł o c h a m i . - Pod względem politycznym układy,jakie ostatnio zawarto z Włochami,mają znaczenie przedewszystkiem dla Litwy.Jest to pierwszy wypadek po wojnie,gdy wielkie mocarstw,stały członek Rady Ligi Narodów,oficjalnie przyjmuje przedstawiciela Litwy, małego państwa.Fakt ten stawi Litwę w zupełnie odmienne aniżeli dotąd położenie.-

S p r a w a w i l e ń s k a . - Zagadnienie to jest o wiele obszerniejsze aniżeli się wydaje.Pomimo całego kompleksu innych spraw nie można go rozstrzygnąć.Są jednak w niem pewne postępy,które dają się zauważyć nawet z prasy polskiej - wileńskiej.-

K o n k o r d a t . - Treści konkordatu,jaki obecnie Litwy zawarła,nie można obecnie ogłosić bez porozumienia z drugą stroną,zanim nie zostanie on ratyfikowany Ratyfikacja ta przez Prezydenta Państwa ma też niezadługo nastąpić.Chociaż międzynarodowe układy zwykle ratyfikuje Sejm,jednak bywają wypadki,iż wystarcza zatwierdzenie Prezydenta.Do takiego rodzaju układów należy właśnie konkordat.-

W y p a d k i w T a u r o g a c h i e c h a i c h w Ł o t w i e . - Wypadkom tym zagranicą większego znaczenia nie nadawano.Zanotowano je, jako fakt,jednak prasa zagraniczna,z wyjątkiem pism niemieckich,specjal nie niemi nie interesowała się.-Co do Łotwy,wypadki,jakie miały miejsce w Taurogach odbiły się echem przeważnie w łotewskiej prasie socjaldemokratycznej.Są dane,wskazujące na to,iż łotewscy socjaldemokraci zwrócili się do II-ej międzynarodówki z prośbą o ujęcie się za robotnikami litewskimi.Druga międzynarodówka wydała tedy odezwę,w której nawołuje socjaldemokratów Litwy do powstania przeciwko rządowi litewskiemu.-

Co do polemiki w prasie łotewskiej w sprawie wydawania przestępców prof.Woldemaras oświadczył,iż między Litwą a Łotwą istnieje układ o wydawaniu przestępców,który,jak zwykle,dotyczy jedynie przestępców kryminalnych, nie zaś politycznych.-

Sprawa o b s a d z e n i a p l a c ó w e k d y p l o m a t y c z n y c h w Londynie i Waszyngtonie pozostaje wciąż aktualną.Najbardziej pilną jest nominacja posła w Londynie,na które to stanowisko był upatrzony ś.p. Norus-Naruszewicz.Zlikwidowanie przedstawicielstwa dyplomatycznego w Waszyngtonie nie jest zamierzanem.-

Przechodząc do zagadnień polityki wewnętrznej p. Premjer oświadczył, iż trwają prace przygotowawcze do referendum.Biorąc pod rozwagę te krytyczne uwagi,jakie były lub będą na ten temat wypowiadane w prasie, rząd ustali i ogłosi projekt zmiany Konstytucji.-

Na pytanie,czy referendum będzie uznane za miarodajne w tym wypadku,o ile liczba głosujących będzie minimalna,stanowiąc np:10%,p.Premjer odparł,iż zazwyczaj,jak wykazuje praktyka plebiscytowy w państwach zachodnio-europejskich,liczba głosujących podczas referendum jest niewiel

ka,stanowiąc 50 a nawet 35% uprawnionych do głosowania.Co do Konstytucji litewskiej żadnych ograniczeń w tym względzie ona nie przewiduje.Data referendum jeszcze nie jest ustalona.-

W końcu dłuższa rozmowa wywiązała się na temat cenzury. P.Premjer wyraził pogląd,iż cenzura jest malum necessarium.Dobrze byłoby ją skasować,jednak należy wówczas odnaleść jakąbądź inną formę ujęcia w karby wykorzystania potęgi drukowanego słowa w szkodliwym dla kraju i społeczeństwa kierunku.Sprawa cenzury jest bardzo pilna i poważna,ledz w jaki sposób zostanie ona uregulowana,nie da się tymczasem powiedzieć.-

Wyniki narad ministrów spraw zagranicznych Litwy i Niemiec w oświetleniu Premjera Woldemarasa.-

"Elta" ogłasza następujący komunikat z dnia 4-go października r.b.-

Prezes Ministrów i Minister Spraw Zagranicznych prof.Woldemaras udzielił w czasie swego pobytu w Berlinie korespondentowi "Correspondance Diplomatique" wywiadu o stosunkach niemiecko-litewskich i sprawie kłajpedzkiej.-

Prezes Ministrów oświadczył,iż podczas rozmów,jakie odbył z niemieckim ministrem spraw zagranicznych Stresemannem w Genewie i obecnie w Berlinie,osiągnięteg ku jego zadowoleniu daleko idące porozumienie co do poglądów obu stron w interesujących ich kwestjach.-

Na pytanie,jakiego zdania jest prof.Woldemaras co do dalszego rozwoju stosunków w kraju kłajpedzkim, prof. Woldemaras odparł,iż całkowicie się przytrzymuje swego oświadczenia ,złożonego w czerwcu w Radzie Ligi Narodów oraz iż rząd jego uczyni wszystko dla konsekwentnego i sprawiedliwego wprowadzenia w życie statutu Kłajpedzkiego

Na dalsze pytanie,czy zdaniem jego poszczególne zatargi pomiędzy ludnością kłajpedzką, a rządem litewskim będą rychło i zadawalniająco rozstrzygnięte,prof.Woldemaras oświadczył,iż podczas narady z rządem niemieckim,która toczyła się w atmosferze wzajemnego zaufania omówiono cały szereg kwestji.Już obecnie może on oświadczyć,iż po zwołaniu sejmiku i zapanowaniu normalnych stosunków w kraju Kłajpedzkim,obecny gubernator z jego polecenia przedłoży Sejmikowi Kłajpedzkiemu program działalności,który w duchu pokojowym uzupełni we wszystkich głównych punktach Konwencję Kłajpedzką,zawierającą wiele niejasności i niedokładności.Sejmik winien przedewszystkiem w atmosferze całkowitej współpracy z ~~Gabinetem~~ Gubernatorem przeprowadzić niezbędne prawne zarządzenia w dziedzinie szkolnej,językowej i sądowej.Co do trudności w sprawie zamieszkania i pobytu Niemców w Litwie i kraju Kłajpedzkim,prof.Woldemaras oświadczył,iż w najbliższym czasie zamierza się zawrzeć z rządem niemieckim specjalnym układ,na mocy którego obywatele obu państw będą mogli korzystać bez przeszkód z prawa zamieszkania i pobytu w innem państwie.Wydalania będą stosowane jedynie w wypadku przekroczenia lub przestępstwa w dziedzinie społecznej lub politycznej na szkodę tego państwa,z gościnności którego dany osobnik korzysta.-

W sprawie usunięcia kolejowców i urzędników państwowych w kraju Kłajpedzkim,którzy nie złożyli wymaganych przez rząd litewski egzaminów z litewskiego języka prof.Woldemaras oświadczył,iż na podstawie złożonych w Kownie zażaleń szczegółowo bada tę sprawę.-,

W związku z niezadługo mającym się odbyć utworzeniem dyrektorjum kłajpedzkiem prof.Woldemaras zaznaczył,iż zdaniem jego całe dyrektorjum,nie wyłączając Prezesa powinno cieszyć się zaufaniem sejmiku.Rząd litewski nie zamierza mianować dyrektorjum,któremu po krótkim czasie większość sejmiku wyraziłaby votum nieufności.Prof Woldemaras uważa za samo przez się zrozumiałe,aby gubernator przed nominacją prezesa dyrektorjum doszedł do porozumienia z partjami większości sejmikowej.-

W końcu prof.Woldemaras podkreślił,iż mocno jest przekonany,że w ciągu zbliżających się rokowań ekonomicznych,podczas których będą poruszone również obustronne stosunki handlowe oraz sprawy pobytu i osiedlenia,stosunki niemiecko-litewskie udasię uregulować.-

"L i e t u v o s Ž i n i o s" w s p r a w i e k o n k o r d a t u L i t w y z W a t y k a n e m. -

"Lietuvos Žinios" N.224 z dnia 5 października r.b.

Artykuł p.t.:"W sprawie konkordatu z Watykanem.". Streszczenie:

Jak wiadomo w dniu 27 września r.b. podpisany został w Rzymie konkordat Litwy z Watykanem.Na mocy konkordatu sankcjonuje się na Litwie podział kościelny,stworzony przez bullę watykańską "Lituanorum gente" z dnia 4 kwietnia 1926 roku.-

To jedno już dowodzi,jak dalece korzystnem jest dla Watykanu konkordat.Istniejące dziś na Litwie pięć djecezyj stworzone zostały drogą jednostronnego aktu Watykanu który dla Litwy bez odnośnego traktatu nie był obowiązujący.Rząd p.Sleżewiczusa mając na względzie stanowisko Watykanu w sprawie wileńskiej oraz wychodząc z założenia honoru państwa i narodu litewskiego nie podejmował się inicjatywy naprawienia stosunków Litwy z Watykanem.Rząd p. Sleżewiczusa tembardziej nie mógł podpisać konkordatu z Watykanem,ponieważ ten ostatni potwierdzałby przynależność djecezji wileńskiej i sejneńskiej do Polski.Pod tym względem stanowisko postępowego społeczeństwa litewskiego zgadzało się z poglądami tautininków na tę sprawę.Dziwić się też należy,dlaczego p.Woldemaras obecnie z podpisaniem konkordatu pośpieszył.Być może,iż Watykan wyraził chęć naprawienia wyrządzonej Litwie krzywdy i przyłączenia djecezji sejneńskiej do litewskiej prowincji kościelnej.A może Watykan zgodził się na przyznanie Litwie specjalnych ulg i przywilejów w stosunkach z kościołem?

Społeczeństwo nie miało żadnych wiadomości w sprawie toczących się rokowań z Watykanem.Pod tym względem prof.Woldemaras poszedł w ślady p.Bistrasa i postawił Litwę przed faktem dokonanym.Zrozumiałą jest rzeczą,że po zawarciu konkordatu z Polską Watykan nie mógł obecnie zmienić swego stanowiska w sprawie Wilna.Okupowana Litwa po dawnemu zależy od kościelnej prowincji polskiej.To też w sprawie odzyskania utraconej stolicy konkordat z Watykanem,ani prawnie,ani też praktycznie nic Litwie nie przynosi,a więc równa się ustępstwu,a nawet klęsce rządu litewskiego.Niepodobna konkordatu usprawiedliwić względami polityki zagranicznej.W sprawach wewnętrznych konkordat oddzielając państwo od kościoła może mieć dla Litwy duże znaczenie

II.ŻYCIE GOSPODARCZE.-

Przegląd ekonomiczny życia litewskiego w sierpniu r.b.

"Lietuvos Ukis" N.9 /60/ t.V.z września r.b. Artykuł p.t.:"Ekonomika litewska". Streszczenie:

Rolnictwo.-

Według ostatnich komunikatów Centralnego Biura Statystycznego urodzaj tegoroczny na podstawie próbnej młócki wygląda jak następuje: /w cent. z ha./:

Nazwa zboża.	1927 r.	1926 r.	Przec.ur. 1921-25.
Żyto ozime	21.6	15.7	21.2
Żyto jare	16.4	14.9	15.4
Pszenica ozima	23.8	20.4	22.8
Pszenica jara	19.8	16.8	19.8
Jęczmień	19.2	23.1	21.9
Owies	17.9	16.7	19.4
Mieszanka	20.5	19.7	-
Groch	19.3	13.2	20.0
Wyka	19.7	17.9	-
Gryka	11.9	13.0	-

Żyta ogółem zbierze się według przewidywań 541.500 tonn,pszenicy 135.700 tonn,jęczmienia 189.700 t. grochu 65.800, owsa 273.000 t. mieszanki 40.300 tonn, wyki 66.200 tonn,W zestawieniu z obliczeniami z poprzedniego miesiąca urodzaj żyta wyniesie o 10% mniej,urodzaj pszenicy pozostanie bez zmiany,jęczmienia wzrośnie o 10%, wreszcie owsa i mieszanki mniejszy,zaś grochu i wyki ten sam.Powyższe różnice zachodzą wskutek nieco spóźnionych informacyj Centralnego Biura Statystycznego.Podkreślić jednak należy,że informacje ostatnie bardziej są zbliżone do prawdy, aniżeli informacje z Lipca.

Naogół biorąc urodzaj żyta jest w roku bieżącym wyższy od średniego,podobnież jak urodzaj pszenicy.Urodzaj jęczmienia i owsa jest niższy od średniego,urodzaj mieszanki,grochu i wyki wypadł w r.bież. lepiej aniżeli w ubiegłym, natomiast urodzaj wyki wypadł gorzej aniżeli w roku ubiegłym.-

Urodzaj w poszczególnych powiatach. /w cent.z ha/.-

Nazwa powiatu:	Żyto ozime	Pszenica ozima	Jęczmień	Owies
Olicki	22.2	25.3	22.0	20.8
Marjampolski	23.3	24.8	23.6	22.1
Sejneński	19.9	21.5	19.7	20.1
Szakiowski	21.0	23.0	19.7	19.3
Wyłkowyski	25.5	27.4	18.0	22.8
Suwalszcz./przec./	22.4	24.4	20.6	21.2
Trocki	20.5.	20.5	18.0	17.7
Jezioroski	18.1	21.1	19.5	17.3
Wiłkomierski	21.3	23.3	18.3	15.0
Uciański	18.4	22.3	15.8	15.1

c.d.

Nazwa powiatu:	Żyto ozime	Pszenica ozima.	Jęczmień	Owies
Rakiski	19.3	22.2	13.6	11.7
Przec.w Litwie Wsch.	19.6	21.9	17.0	16.5
Birżański	22.0	25.7	17.3	15.7
Poniewieski	20.5	24.4	18.2	15.7
Kowieński	22.1	27.1	24.6	20.0
Kiejdański	22.1	22.2	20.9	18.5
Szawelski	22.2	27.5	21.1	16.0
Przec.w srodk.Litwie	21.8	25.6	20.2	18.7
Możejski	23.7	20.7	17.8	15.1
Rosieński	21.0	24.2	19.2	17.5
Taurogski	21.5	22.0	18.0	19.1
Telszewski	19.2	20.5	14.8	15.1
Kretyngowski	21.6	20.3	16.5	16.5
Przec.na Żmudzi	21.4	21.5	17.2	16.9
Obszar Kłajpedy	28.8	32.0	26.0	28.8
Przec.na Litwie	21.6	23.0	19.2	17.9

Nazwa powiatu:	Mieszanka.	Groch.	Wyka.
Olicki	21.0	18.6	18.4
Marjampolski	23.1	18.5	17.7
Sejneński	16.6	15.9	17.8
Szakiowski	21.5	18.0	21.6
Wyłkowyski	25.7	24.0	23.2
Przec.w Suwalszcz.	21.6	19.0	19.7
Trocki	17.1	13.8	17.1
Jezioroski	15.9	12.4	16.5
Wiłkomierski	18.7	19.1	19.3
Uciański	16.0	15.6	13.9
Rakiski	15.7	15.3	15.1
Przecięt.na Litwie Wsch.	15.7	15.2	16.4
Birżański	19.5	21.6	19.8
Poniewieski	19.5	20.6	19.5
Kowieński	23.6	21.6	19.8
Kiejdański	24.9	24.5	23.6
Szawelski	21.0	20.7	21-6
Przeciętnie na Litwie Śr.	21.9	21.9	20.9
Możejski	21.0	21.1	23.3
Rosieński	20.9	19.9	19.0
Taurogski	20.5	19.9	18.4
Telszewski	18.0	16.9	18.1
Kretyngowski	20.4	18.8	20.3
Przeciętnie na Żmudzi	19.8	19.3	19.8
Obszar Kłajpedy	29.6	28.8	29.6
Przeciętnie na Litwie	20.5	19.3	19.7

Z powyższego wynika, że pierwsze miejsce pod względem urodzaju przypada na obszar Kłajpedy, gdzie urodzaj wynosi 29 cent. z ha, podczas gdy w Litwie Środkowej - 21,5 cent. z ha, w Suwalszczyźnie 21.1, na Żmudzi 17,7, i w Litwie Wschodniej - 17.5.- Jak się zdaje dotychczas na obszarze Kłajpedy urodzaju takiego nie było.-

W sierpniu kończy się rok rolniczy. W tym okresie eksportowano z Litwy następujące ilości zboża:

Nazwa zboża	ilość w tonnach	wartość w tys.
Pszenica	1,092.4	676.7
Żyto	27.6	14.4
Jęczmień	4.012.7	1.666.5
Owies	142.7	58.6
Wyka	8.377.3	3.468.2
Groch	964.5	505.9
Pieluszka	208.2	97.9
Bób	737.4	314.8
Różne inne zboża	19.2	12.0
Otręby żytnie	396.4	123.8
Otręby pszenne	359.6	132.6
Różne inne otręby	71.5	15.3
Nasienie koniczyny	775.8	2.601.4
Nasienie maciejówki	197.1	463.6
Nasienie łubinu	5.8	2.9
Nasienie seradeli	0.2	0.2
Nasiona warzyw	0.3	0.7
Różne inne nasiona	17.5	14.4
Nasienie lnu	29.508.0	20.367.0
Len	16.830.4	49.496.7
Pakuły lnu	4.832.4	9.850.7
Odpadki lnu	545.6	647.9
Ogółem:	69.122.7	90.175.3

W tym samym okresie importowała Litwa zboża następujące:

Nazwa zboża:	Ilość w tonn.	wartość w t.lit
Pszenica	2.1	1.5
Żyto	2.498.0	1.095.9
Jęczmień	16.6	10.2
Owies	32.9	16.1
Kukurydza	1.3	0.7
Różne inne zboża	2.9	2.7
Groch	1.3	1.6
Fasola	74.3	45.2
Nasienie żyta	570.7	298.6
Nasienie pszenicy	2.1	1.5
Nasienie jęczmieniu	22.3	11.7
Nasienie owsa	573.1	277.4
Ogółem	3.788.8	1.763.4

Tak więc eksportowano z Litwy 69.123 tonny zboża na sumę 90,2 milj.lit.; import zaś wyniósł 3.789 tonn na sumę - 1,8 milj.lit.eksport wyniósł więc definitywnie 88.4 milj.lit.-

Przemysł.-

Wykupywanie patentów odbywało się w roku bieżącym nieco wolniej aniżeli w ubiegłym.Dopiero w połowie r.bież. wykupywanie patentów przybrało większe rozmiary-Wynika to z danych następujących:

Rodzaj patentów:	do dn.1/VI.	VI.	Ogółem I - VII.	1926 r. I - VI.
I kateg.	1	-	1	1
II kat.	-	-	-	-
III kat.	7	1	8	7
IV kat.	57	1	58	64
V kat.	136	3	139	120
VI kat.	310	6	316	333
VII kat.	921	25	945	891
VIII kat.	3182	87	3269	3297
Ogółem	4614	123	4737	4713

W ciągu półrocza roku bież wykupiono więc o 24 patenty więcej aniżeli w tymże okresie roku ubiegł.Wzrost ten przypada głównie na przedsiębiorstwo,zatrudniające od 5 - 10 robotników.Innemi słowy przeszło 100 robotników znalazło w roku bież. stałą pracę w przemyśle.Ogółem w roku bież powstało około 500 zakładów przemysłowych; wszelako około 450 zakładów zostało zlikwidowanych.W rezultacie więc ruch przemysłowy wzrósł raczej,aniżeli się zmniejszył Zaznaczyć również należy, że tak ważna gałęź przemysłu,jak przemysł leśny w roku bież rozwinął się mocno w związku ze zwiększonym eksportem drzewa zagranicę.-

Wzrosła również produkcja akcyzowa,jak to wynika z tabelki poniższej:

Nazwa towaru:	od 1-VII.27 r.	1-VII.1926 r.
Piwo w litr.	5.758.752	5.354.836
Wino w litr.	91.694	58.047
Zapałki w tys.pud.	37.564	31.221
Tutki w tys.szt.	41.067	34.363
Tytoń w kg.	522.464	522.351

Tak więc produkcja piwa wzrosła w roku bież.o 10%,produkcja wina o 30%,zapałek i tutek o 20%,tytoniu zaś bez zmiany.-

Co się tyczy przemysłu nieakcyzowego,w niektórych gałęziach odczuwa się osłabnięcie tempa, jak np:w budownictwie, w poligrafji,w przemyśle sukiennym,skórnym i t.d.Niektóre fabryki przeszły do systemu 3-ciu dni pracy w tygodniu.Trudno wszelako przypuszczać,ażeby wzrosła liczba bez robotnych,którzy niewątpliwie znajdą zajęcie przy budowie mostów,obróbce lnu i t.d.-

Handel.-

Bilans handlowy w ciągu lipca się pogorszył,gdyż eksportowano towarów zaledwie na sumę 14.7 milj.lit.; importowano zaś na sumę 23.5 milj.lit.Bilans bierny wyniósł więc w lipcu 8.8 miljona litów.Lipiec zawsze był miesiącem bilansu biernego,wszelako w roku bieżącym pobito pod tym względem rekord,gdyż eksport wyniósł zaledwie 62,6% importu,podczas kiedy w roku bieżącym, eksport stanowił 90,7% importu, w r.1925 zaś 87.5%.Pomimo wszystko wciągu siedmiu miesięcy bilans okazał się w rezultacie aktywny,gdyż eksport wyniosł 144,5 milj.lit, zaś import 145.6 lit./bilans czynny prawie miljon litów/.W ciągu siedmiu miesięcy 1926 roku bilans czynny wynosił 16 milj.lit.,zaś w tymże okresie 1925 roku bilans bierny wynosił 17 milj.lit. Rok bieżący zajmuje więc pod tym względem miejsce pośrednie.-

gdyż nie jest wprawdzie bierny,lecz i aktywność jego jest nieduża.Należy się spodziewać,że w najbliższych miesiącach bilans będzie bierny,co wszelako nie przesądza jego czynności w końcu roku.Zależeć to będzie głównie od realizacji lnu.

Eksport litewski w lipcu przedstawiał się w zestawieniu z eksportem czerwcowym r.biez. jak następuje:

-- Eksport:

Nazwa towaru:	czerwiec 1927 r.		lipiec 1927 r.	
	Ilość	wartość w tys.l.	Ilość.	wartość w tys.l.
Konie,w szt.	1881	730,0	2.368.	912.5
Bydło "	868	415.0	911	429.7
Nierogacizna	1202	253.4	1.097	514.7
Gęsi	32	0.2	172	1.6
Swieże mięso w t.	101.0	283.6	'57.5	154.0
masło	271.1	1477.8	325.0	1954.8
Jaja w tonn.	571.1	1503.7	403.9	1104.7
" w tys.szt.	11422.7		7470.4	
Zboże: w tonn.	51.6	24.1	70.3	38.9
Pszenica	0.0	0.0	-	-
Żyto	1.0	0.6	31.0	17.7
Jęczmień	28.7	14.4	26.8	12.9
Owies	3.7	1.7	0.8	0.4
Wyka	17.7	7.3	11.2	7.1
Groch	0.1	0.0	0.5	0.2
Pieluszka	0.4	0.1	-	-
Bób	-	-	-	-
Fasola	-	-	-	-
Różne zboża	-	-	-	-
Nasienie lnu	117.1	81.9	79.2	64.4
Nasienie konieoz.	0.2	0.5	-	-
Papierówka	6813.1	360.7	11288.0	572.9
Belki osinowe	1069.0	119.3	9.5	1.1
Deski	5125.6	1276.4	6420.2	783.4
Fornir	300.5	384.3	471.8	599.6
Celuloza	3120.0	1870.6	1995.1	197.1
Len	857.4	2661.0	395.1	153.3
Różne szmaty	429.4	256.0	655.2	348.0
Skóra wyprawna	-	-	-	-
Papier	137.3	109.5	82.0	67.3
Tektura	61.9	56.1	57-1	30.0
Sruby żelazna	9.0	7.8	6.6	5.7
Zapałki	7.3	14.6	48.3	96.0

Eksport w czerwcu wyraził się sumą 16.2 milj.lit zaś eksport w lipcu 14.7 milj.lit. Innemi słowy różnica wynosi 1,5 miljona lit.Z tabelki wynika,że lnu eksportowano w lipcu na 1,5 milj.lit.mniej.wzrosł natomiast nieco eksport koni,masła,papierówki,desek i formiru.Tak więc przyczyną zmniejszenia się eksportu miejscowego jesz zmniejszenie się eksportu lnu.-

Oprócz eksportu lnu zmalał również nieco eksport celulozy,co się tyczy importu,to wahania jego wynikają z tabelki następującej:

Import : /wartość w tys.lit./

Nazwa towaru:	czerwiec 1927 r.		lipiec 1927 r.	
	Ilość:	Wartość	Ilość:	Wartość
Śledzie solone	294.3	175.4	856.3	464.8
Różne owoce suszo	21.6	40.6	16.5	25.3
Cukier kryszt.	1298.5	1165.3	2171.6	1915.3
Cukier w kaw.	268.7	271.4	242.3	253.7
Sól mielona	2038.2	151.2	3146.1	322.7
Superfosfat	-	-	-	-
In.nawozy szt.	176.5	30.1	21198.9	3079.8
Tytoń w liśc.	90.0	236.8	65.8	316.6
Żelazo w sztab.	1163.4	396.1	1119.4	411.4
Nafta i smary	3505.3	974.6	642.3	203.8
Węgiel kamien.	14499.8	975.6	28373.8	1814.4
Cement	5.200.0	476.1	6189.9	675.0
Skóry wyprawne	7.9	364.2	9.1	207.0
Obuwie ze skór.	4.6	187.7	9.7	119.3
Tkaniny baweł.	182.8	2733.4	149.9	1954.7
Przędza baweł.	66.2	457.6	55.0	287.5
Koronki i wyroby	24.2	976.4	11.2	401.4
Bielizna	2.1	186.3	0.9	72.8
Papier i wyroby	396.1	503.5	340.2	462.3
Szkło do szyb	204.1	107.8	141.7	71.0
Wyroby ze szkła	55.7	101.2	50.5	93.2
Maszyny do szycia	1.6	16.5	2.7	31.8
Różn.masz.roln.	90.2	291.2	157.1	383.0
In.przewym.maszyny	80.0	260.2	107.9	296.7
Tkaniny z wełny	35.3	1399.6	20.0	685.4
Tkaniny z jedwab.	1.0	148.8	0.5	106.7
Wyroby z blachy	110.5	503.2	77.0	161.6

Import czerwcowy wyraża się sumą 22.8 milj.lit lipcowy zaś - 23.1 milj.lit., a więc wzrósł o 700 tys. lit. Z tabelki wynika, że wzrosł głównie import superfosfatu /o 3 milj.li/, powiększył się także import różnych artykułów spożywczych /śledzi,cukru,soli/. Zmniejszył się natomiast import wyrobów gotowych. Tak np: import manufaktury zmalał o 2,5 milj.lit. W ostatnich czasach Niemcy znów zaczęły ograniczać import bydła i mięsa z litwy, co jednak nie może zbyt ujemnie się odbić na litewskim bilansie handlowym, gdyż znaczna część bydła litewskiego kieruje się na Kłajpedę, skąd Niemcy eksportu nie ograniczają.

Według poszczególnych krajów eksport litewski przedstawia się jak następuje:

Nazwa kraju:	I - VI.26 r.		1927 r.	
	w tys.lit.	%	w tys.lit.	%
Belgja	6.154.3	4.92	2.976.9	2.29
Czechosłowacja	7.951.9	6.35	3.378.8	2.60
Danja	559.5	0.45	557.1	0.43
W.Brytanja	35.506.7	28.37	35.713.9	27-52
Estonja	118.2	0.09	16.2	0.01
Włochy	201.3	0.16	66.1	0.05
Łotwa	12.625.8	10.09	14.588.9	11.09
Holandja	1.467.3	1.17	2.214.6	1.71
Francja	3.115.3	2.49	1.792.9	1.38
ZSSR	1.949.6	1.56	822.3	0.64
Finlandja	104.6	0.08	314.8	0.24
Szwecja	4.845.3	3.87	2.040.8	1.57
Szwajcarja	151.2	0.12	7.5	0.01
U.S.A.	1.240.1	0.99.	3.046.8	2.35
Niemcy	43.362.4	35.04	58.217.7	44.86

c.d.				
Inne kraje	5.314.0.	4,25	4.211.1	3.25
O g ó ł e m	125.167.5	100.-	129.768.2	100.-

Eksport litewski zmniejszył się w stosunku do Belgji;Czechosłowacji,Estonji,Włoch,Francji,Sowietów, Szwecji i Szwajcarji; pozostał bez zmian w stosunku do Danji i W.Brytanji; wzrosł natomiast w stosunku do Łotwy Holandji,Finlandji,U.S.A. á Niemiec.-Naogół eksport litewski skoncentrowany jest w dwóch państwach w Niemczech i w W.Brytanji.-

Import litewski według poszczególnych krajów wygląda jak następuje:

Nazwa kraju:	I - VI.26.		I - VI.27 r.-	
	w tys.lit.	%	w tys. lit.	%
Belgja	816.3	0.75	1.391.6	1.16
Czechosłowacja	8.645.8	7.93	7.370.6	6.14
Danja	624.6	0.57	1.117.7	0.99
W.Brytanja	10.907.8	10.00	8.092.2	6.74
Estonja	1.816.5	1.67	1.344.1	1.12
Włochy	578.8	0.62	917.8	0.76
Łotwa	3.528.8	3.24	4.028.9	3.35
Holandja	3-071.8	2.82	2.565.2	2.14
Francja	1.783.7	1.64	1.615.6	1.35
ZSSR	1.340.0	1.23	3.571.9	2.96
Finlandja	119.4	0.11	297.2	0.25
Szwecja	3.397.5	3.12	2.098.8	1.75
Szwajcarja	693.4	0.64	1.445.3	1.20
U.S.A.	5.120.5	4.70	6.538.9	5.45
Niemcy	56.566.4	51.91	65.648.4	54.70
Inne kraje	9.867.8	9.05	11.974.8	9.98.
O g ó ł e m :	108.979.1	100.-	120.020.0	100.-

Import zmniejszył się głównie z Czechosłowacji i W.Brytanji,wzrósł natomiast z Rosji Sowieckiej i z Niemiec.Z Czechosłowacji zmniejszył się import cukru, zaś z W.Brytanji import śledzi, węgla kamiennego i manufaktury Import z Rosji Sowieckiej wzrósł przeszło dwukrotnie, a mianowicie import cukru,soli i nafty.Innemi słowy towary sowieckie usunęły po części z rynku litewskiego towary czechosłowackie.Import z Niemiec wzrósł na sumę niemal 9 milj.lit.Głównie wzrósł import wyrobów gotowych.Naogół biorąc nietylko eksport,lecz także import litewski opiera się głównie na Niemcach,co ma duże znaczenie zarówno dla ekonomicznego,jak też ogolnego życia Litwy.-

Finanse.-

Mimo biernego bilansu handlowego Litwy i spodziewanego bilansu biernego w sierpniu,bilans banku Litewskiego nie tylko się nie zmniejszył,lecz nawet wzrósł,jak to wskazuje poniższa tabelka.-

Pozycje:	31.VII.	31.VIII.	plus,minus %	
AKTYWA:				
Pieniądze złote	31.9	32.3	plus	1.5
Pieniądze srebrne	4.9	4.0	"	0.5
Bilon	1.9	1.9	minus	0.3
Waluty obce	34.8	32.9	"	5.3
Dyskonto	60.4	60.4	"	0.5
Inne aktywa	33.3	35.9	plus	1.9

Pozycje:	31.VII.	31.VIII.	plus,minus %
PASYWA:			
Kapitał zakładowy	12.0	12.0	0.0
Kapitał rezerwowy	1.0	1.0	0.0
Banknoty w obiegu	84.3	83.6	minus 0.8
Depozyty	42.6	43.1	plus 1.0
Inne pasywa	26.4	26.8	plus 1.7
Bilans:	166.3	166.5	plus 0.1

W ciągu sierpnia kurs walut na giełdzie kowieńskiej wyglądał jak następuje:

waluty:	VII.	VIII.
1 dolar	10.08 lit.	10.08 lit.
1 funt.szterl.	49.00 "	50.00 "
100 marek niem.	239.76 "	239.96 "
100 łatów	194.00 "	194.40 "
100 franków	39.39 "	39.61 "
100 koron	267.42 "	267.60 "
1 czerwoniec	51.50 "	51.50 "

Naogół więc kurs walut obcych nieco się podniósł za wyjątkiem kursu dolara i czerwońca. Obrót walutami zmniejszył się na giełdzie kowieńskiej w ciągu sierpnia o przeszło 2.miljony litów. Co się tyczy siły nabywczej lita, to ogólny wskaźnik cen na towary wynosił 136.4, a więc siła nabywcza lita zmalała w zestawieniu z okresem przedwojennym o 44%.

Suma protestowanych weksli pozostała mniej więcej bez zmiany, zarówno w lipcu, jak i w czerwcu weksli zaprotestowano na sumę 2,4 miljona litów.

Nadwyżka skarbu państwa wynosiła w dniu 1 lipca r.b. 19.7 milj.litów. W dniu 1-go sierpnia nadwyżka ta zmniejszyła się do sumy 19.3 milj.lit. W ciągu lipca wpłynęło do skarbu państwa dochodów na sumę 16.2 milj.lit. faktycznie zaś 19.5 milj.lit. podczas kiedy wydatki w lipcu wyniosły 19.6 milj.lit. Okoliczność ta tłumaczy drobne zmniejszenie nadwyżki pozostającej w skarbie. W lipcu wpłynęło do kas państwowych o 4 milj.lit. mniej aniżeli w czerwcu. Zmalały głównie wpływy z podatków bezpośrednich i pośrednich.-

Ekonomiczna kronika litewska.

"Lietuvos Ukis" Nr.9 /60/ t.V. z września 1927 r.

Artykuł p.t. "Ekonomiczna kronika z życia litewskiego". Streszczenie:

Kontrola nad eksportowanemi produktami rolnemi.

Ministerstwo spraw rolnictwa delegowało komisję kontrolną, której zadaniem będzie badanie produktów rolnych jakie Litwa eksportuje zagranicę. W związku z tem na artykuły spożywcze w gorszym stanie będzie się nakładało cło stosunkowo wyższe i przeciwnie: lepsza jakość eksportowanego artykułu /głównie masła i mięsa/ pociąga za sobą automatyczną zniżkę cła.-

Eksport jaj z Litwy.-

Produkcja jaj na Litwie zakrojona jest zarówno na potrzeby lokalne, jak też na eksport. Eksport jaj stanowi jedną z głównych pozycyj w eksporcie ogólnym Litwy. Zwłaszcza w pierwszych latach niepodległości eksport jaj rozwijał się bardzo gwałtownie. Świadczy o tem poniższa tabelka:

	1920.	1921.	1922r. w ciągu 9 miesięcy.-
Ogólna wartość eksportu /w milj.lit./	490.	651	3.047
Eksport materj.leśn.	35,5%	30,3%	39,%
Eksport lnu	46,4%	29,3%	7,6%
Eksport jaj	3,6%	23,4%	32,1%

Z powyższego wynika, że eksport jaj w latach 1921-22 stanowił trzecią część całego eksportu Litwy i odegrał ogromną rolę przy utrzymaniu czynnego bilansu handlowego Litwy. W 1924 roku eksport jaj wyraził się sumą 19.9 miljona litów; w 1925 roku - 14,9 milj.lit. i w 1926.- 13.6 milj.lit., podczas kiedy eksport zboża w odpowiednich okresach czasu wynosił kolejno: 8,6 milj.lit, 4,6 milj.lit 7,5 milj.lit., Eksport jaj w okresie 1921 - 27 roku wyglądał jak następuje:

Rok	Ilość w szt.	Wart. w tys.lit.
1921 rok	75.800.0	-
1922 "	79.463.3	-
1923 "	85.985.0	15.102.6
1924 "	84.720.2	19.938.D
1925 "	64.976.3	14.872.0
1926 r."	69.442.4	13.565.1

Jaja litewskie znajdują głównie zbyt na rynku angielskim. Z ubolewaniem stwierdzić należy, że producenci nie dążą do polepszenia jakości eksportowanych jaj. Dałoby się to osiągnąć względnie łatwo przez hodowlę odpowiednich ras kur. W dniu 21 maja r.b. w myśl rozporządzenia ministerstwa Finansów jaja odpowiadające wymaganiom rynków zagranicznych eksportowane są zagranicę bez opłat celnych; jaja nie odpowiadające temu warunkowi podlegały opłycie се nej w wysokości 1,5 centa od sztuki. Kontrola nad odpowiednim przygotowaniem jaj do eksportu powierzona została Izbie Handlowo-Przemysłowej z której ramienia działali odpowiedni inspektorowie-specjaliści. Powyższe środki zaradcze wpłyną niewątpliwie na polepszenie jakości eksportowanych jaj, a tem samem pozwolą na zdobycie i utrzymanie stałych rynków zbytu. Eksport jaj z Litwy kieruje się głównie do Anglji, Danji, Łotwy, Niemiec i Szwecji. Pierwsze miejsce przypada pod tym względem stale Danji.-

Państwo powinno się bacznie zająć rozwojem eksportu jaj ze względu na stosunkową łatwość ich produkcji oraz na znaczenie eksportu jaj w ogólnym eksporcie litewskim.-Nie zrażając się przeto dość niepomyślnemi konjukturami, jakie się ostatnio na rynkach zagranicznych ukształtowały zarówno rząd, jak producenci dążyć powinni do rozwinięcia eksportu, tak ważnego artykułu spożywczego, jakim są jaja.-

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I SPRAWY SPOŁECZNE.

Prasa litewska w sprawie referendum i zmiany Konstytucji.-

"Lietuvis" N.217 z d.29 września r.b.Artykuł p.t.:

"Czy oni wszystko legalnie czynią" Streszczenie:

W jednym z ostatnich Num."Rytasa" ukazało się oświadczenie kilku grup chadeckich,w którem te ostatnie dawały wyraz opinji,jakoby referendum miało być krokiem nielegalnym.Pomienione oświadczenie ma być jednocześnie rodzajem odezwy do społeczeństwa i podpisane jest przez takie nazwiska jak Stulginski /b.prezydent/,oraz Bistras /b.premjer/.

Niesłusznie chadecy zarzucają tautininkom nielegalność postępowania.Z niedawnej przeszłości wiadomo, że partje chadeckie również nie liczyły się z legalnemi formami rządu,gdy wchodził w grę ich interes partyjny.- "Rytas" twierdzi,jakoby wyrażona w pomienionem oświadczeniu opinja miała być wyrazem stanowiska całego społeczeństwa katolickiego na Litwie.Z jakiego jednak tytułu pp.Stulginski i Bistras stali się wyrocznią społeczeństwa katolickiego?Dotychczas wiadomo było,że na czele organizacji katolickiej stoi Papież i biskupi.To też pomienieni działacze chadeccy w oryginalny sposób uzurpują sobie prawa przysługujęce dostojnikom kościoła.Z drugiej strony mylą się działacze chadeccy,mówiąc,jakoby społeczeństwo litewskie przeciwne było zamierzonym przez rząd tautininków reformom.Niedawno wpodróż prezydenta Smetony po kraju wykazała naocznie,że szerokie masy społeczeństwa litewskiego są całkowicie po stronie rządu i jego planów.-

Jeżeli chodzi o zarzuty nielegalności czynione przez p.Bistrasa,Stulginskisa tautininkom,to zarzuty zastosowaćby się dało raczej do chadeków.Tak np:p.Stulginskis z tytułu marszałka Sejmu /już nieistniejącego/ pobiera wciąż odpowiednią gażę,a nawet dodatki reprezentacyjne Jest to nielegalne i sprzeczne z konstytucją.Tego jednak chadecja nie widzi.-

"Lietuva" N.219 z dnia 29 września r.b. Artykuł p.t.

"W sprawie stanowiska chrześćjańskich demokratów i "Ukininku Sajungi" względem referendum". Streszczenie:

Wielokrotnie już się mówiło i pisało o tem,że obecny rząd litewski, oraz popierające go społeczeństwo zdecydowane są na gruntowne przekształcenie ustroju państwowego Litwy drogą odpowiedniej zmiany konstytucji.Konieczność tej zmianyoddawna już została dowiedziona.-

Obecna konstytucja państwa litewskiego została przyjęta przez Sejm ustawodawczy większością głosów bloku chadeckiego.Partje lewicowe /liaudininkowie i socjaldemokraci/ za Konstytucją wówczas nie głosowali.Obecnie jednak kiedy nasunęła się żywotna potrzeba zmiany konstytucji, litewskie partje lewicowe pośpieszyły z oświadczeniem,że zmieniać konstytucji nie należy.Zdaniem partyj lewicowych Sejm powinien w dalszym ciągu zachować swój nieograniczony autorytet.Stanowisko partyj prawicowych w stosunku do Konstytucji, różni się od stanowiska lewicy.Przewrót grudniowy z roku ubiegłego udowodnił prawicy litewskiej,że obecna konstytucja pozwala na objęcie w kraju rządów przez

ludzi,którzy mogą doprowadzić państwo do zagłady.W związ ku z tem bezpośrednio po przewrocie chadecy i u.s.przychylnie powitali myśl o zmianie Konstytucji o czem zresztą wyraźnie świadczą artykuły i oświadczenia prasy prawicowej.Nie sprzeciwiała się również prawica koncepcji referendum.Projekt zmiany konstytucji popierał w gabinecie ministrów gorliwie minister oświaty dr.Bistras.Po upływie kilku miesięcy stanowisko rządu oraz popierającego rząd społeczeństwa nie uległo zmianie co do konstytucji i referendum.Nie da się natomiast powiedzieć tego o stano wisku u.s. i ch.d.Obie te partje są obecnie zmianie konst stytucji i referendum przeciwne.Trudno wytłumaczyć dlacze go stanowisko ich tak radykalnie się zmieniło i dlaczego swe partje grożą czynnym bojkotem projektowanego przez rząd referendum, które ma być nie do przyjęcia katolikom. W imieniu katolików przemawiać mogą tylko biskupi,nie zaś leaderowie chadecji.Wprawdzie obie grupy chadeckie nie wy powiedziały się oficjalnie co do sposobu,jaki konstytucję zmieniać należy.Temniemniej konieczność zmiany konstytutji wyraźnie uznawały.Jak się zdaje partje prawicowe nie będąc w zasadzie przeciwne zmianie konstytucji,pragnęłyby zmianę tą przeprowadzić głosami sejmu.Prawica nie dostrzega tego,że sejm nie zdołałby przeprowadzić zmiany konstytucji większością głosów.Praktyka wszystkich byłych sejmów może to potwierdzić.

Bardziej dziwne i niezrozumiałe są pogróżki chadecji co do czynnego bojkotu referendum przez społeczeństwo katolickie.Sposób zmiany konstytucji nie ma przecież nic wspólnego z interesami katolików i wcale się religji katolickiej nie sprzeciwia.

W oświadczenia chadecji pochwalić należy jedynie motyw zapobiegania wzajemnej walce partyjnej.Wszelako motyw ten przedewszystkiem winien być wskazany właśnie partjom prawicowym

"Lietuvis" Nr.219 z dnia 1 października r.b. Artykuł p.t.:"Ustrój parlamentarny w obecnej konstytucji". Streszczenie:

Według obecnej konstytucji/§ 22 do 58/ organem ustawodawczym na Litwie jest sejm jednoizbowy.Z sejmu wypływa też inicjatywa formowania rządu,który tem samem cał kowicie jest zależny od sejmowych nastrojów.Faktycznie więc według zasad konstytucji obecnej sejm jest najwyższą władzą w kraju.W praktyce zasada taka okazała się dla Litwy wielce niefortunną.Obdarzenie sejmu zbyt wielkiemi peł nomocnictwami doprowadziło do niesłychanej rywalizacji partyjnej,co wysunęło na powierzchnię polityczną ludzi, którym częstokroć nie dobro kraju, a własne interesy na sercu leżały.Tak więc ustrój państwowy,jaki określa dotychczasowa konstytucja litewska jest właściwie zwyrodniałą formą demokratyzmu.Już to jedno wystarcza,ażeby do zmiany konstytucji stanowczo dążyć.-Oddawna to rozumieją tautininkowie i konsekwentnie zmierzają do przeprowadzenia zmiany konstytucji wbrew przeszkodom stawianym przez partje,które boją się utracić swe dotychczasowe wpływy.- Całe uświadomione społeczeństwo niechybnie stanie po stronie autorów projektu zmiany konstytucji,którzy chcą w ten sposób zapewnić krajowi bardziej trwały ustrój i uchronić kraj przed rozwydrzeniem partyjnem.-

"Rytas" Nr.221 z dnia 1 października r.b.Artykuł p.t. "O ile się bronić,to poważnie;nie mając zaś nic do powiedzenia,lepiej milczeć".Streszczenie:

Dwie urzędowki "Lietuva" i "Lietuvis" zaatakowały w dniach ostatnich rezolucje partji katolickich w sprawie referendum,dowodząc,iż prawica narazie zmianie konstytucji nie była przeciwna, zaś obecnie z nieznanych bliżej powodów stanowisko swe zmieniła i zapowiada czynny bojkot referendum.

Urzędówki wielce się mylą w swych wywodach. Stanowisko u.s. i k.d. co do potrzeby poprawek w konstytucji nie uległo zmianie.Przeciwnie - rezolucja partyj prawicowych proponuje stworzenie koalicyjnego rządu,któryby uzgodnił proponowane przez różne grupy poprawki konstytucji i w legalny sposób je przeprowadził.Z drugiej strony twierdzić należy,że u.s. o wiele poważniej do zmiany konstytucji się przygotował,aniżeli tautininkowie.Jeszcze za istnienia sejmu bowiem opracowała partja u.s. poważny i dobrze przemyślany projekt zmiany konstytucji,przedkładając go rządowi.O ile też partji k.d.nie wydawał się on godnym przyjęcia bez żadnych zastrzeżeń,w każdym razie jednak partja k.d. zgadzała się na rozpoczęcie dyskusji w tej sprawie.Tymczasem tautininkowie nie opracowali żadnego zdecydowanego projektu i jak słychać projektów takich ma być kilkanaście, a nawet kilkadziesiąt.Niepotrzebnie t też zarzuca "Lietuva" zmianę stanowiska tym,którzy postępują jedynie konsekwentnie.

Tak więc partje prawicowe trzymają się swego pierwotnego stanowiska i rozumieją potrzebę pewnych poprawek w konstytucji,wszelako nie zgadzają się one i nigdy się nie zgodzą na przyjęcie podsuniętego im i nieprzemyślanego projektu.Pozatem wobec niesłychanej doniosłości tej kwestji domagały się partje prawicowe i domagać się będą swobodnych,publicznych i obszernych dyskusyj w prasie na temat zmiany konstytucji i referendum.-

Katolikom w zasadzie jest obojętne,czy konstytucja ulega zmianie drogą orzecznictwa sejmu,czy też drogę referendum.W praktyce jednak, zwłaszcza w warunkach litewskich rzecz się przedstawia odmiennie.Pomieniona na początku rezolucja partyj prawicowych w sprawie referendum dostatecznie motywuje ich sprzeciw co do przeprowadzenia referendum."Lietuva" tak ostro występując przeciwko umiarkowanemu stanowisku partyj katolickich zdradza tendencje t.zw.naturalizmu politycznego,według zasad którego rząd danego państwa nie ma nic wspólnego ani z etyką ani też z religją.-

"Lietuva" N.221 z dnia 1 października r.b.Artykuł p.t "Forma czy treść". Streszczenie:

W całej prasie i w całem społeczeństwie odbywa się żywa dysputa na temat wysuniętych przez rząd projektów zmiany konstytucji drogą referendum.Dla jednych kwestja to rzecz formalna,dla innych znów referendum wydaje się czemś zasadniczem,decydującem o treści.Stanowisko swe dotychczas zaznaczyły wyraźnie partje chadeckie,nie należące do rządu,które zaczęły kwestjonować formalną stronę przeprowadzenia zmian konstytucji,a mianowicie dowodzić, jakoby referendum sprzeczne jest z postanowieniami dotychczasowej konstytucji,której zmiana skądinąd jest pożądana Innemi słowy partje chadeckie skłonne są przyznać potrzebę zmiany konstytucji, pod warunkiem jednak,azeby konstytucja uległa zmianie w sposób wskazany przez partje ch.d.

motywy podawane przez chadecję są nieuzasadnione,trudno bowiem przypuszczać,ażeby naród nie miał prawa zmienić konstytucji bez pośrednictwa sejmu.Zasada taka byłaby zaprzeczeniem suwerenności narodu.Trudno też przypuścić, czy choć jeden racjonalnie rozumujący Litwin mógłby się przy takiem twierdzeniu upierać.Zamiar bezpośredniego zwrócenia się do woli narodu świadczy jedynie o tem,że rząd prawa suwerenności narodu litewskiego szanuje,podczas gdy niektóre z partyj litewskich pragnęłyby nadać referendum piętno partyjne.O ile partje polityczne szanują suwerenność narodu,dlaczegow takim razie nie chcą dać narodowi możności wyrażenia swego stanowiska.Z powyższego jasno wynika,że nielogiczną jest rzeczą zaprzeczać racji bytu referendum jedynie dlatego,że jest ono wyrazem woli narodu bez pośrednictwa partyj.Partjom chadeckim wydaje się za przeżyte już dzisiaj formy konstytucji uchwalonej przez sejm ustawodawczy cenniejsze są,aniżeli przyszłość narodu i państwa.O ile bowiem naród litewski nie zdoła się dziś przekształcić i porzucić bezdroża demagogji, po których dotychczas błędził,w takim razie zdążać będzie do niechybnej zguby.Obowiązkiem też każdego,uświadomionego obywatela Litwy jest dopomożenie rządowi do pomyślnego zakończenia podjętej sanacji ustroju państwowego.-

"Rytas" N.218 z dnia 29 września r.b. Artykuł p.t. "W żywotnej dla państwa kwestji". Streszczenie:

Naród litewski ~~xxxxx~~ przeżył już najcięższe dla siebie chwile.Skończyła się niewola rosyjska, okupacja niemiecka i zacięte walki o niepodległość.Naród litewski stworzył sobie formy bytu państwowego,stworzył konstytucję,sejm i zależny od sejmu rząd.Stanął więc naród litewski mocno na podstawach istotnego demokratyzmu.Wprawdzie w pierwszych latach swego istnienia napotykało państwo na liczne przeszkody i trudności,temniemniej wszelako zdążała Litwa do jasnej przyszłości.-

Rząd obecny postanawia ustrój państwowy Litwy z gruntu przekształcić.Trudno zaprzeczać,iż pod niejednym względem konstytucja litewska wymaga poprawek.Z drugiej wszelako strony projektowane przez rząd tautininków referendum zbyt jawnie sprzeciwia się postanowieniom konstytucji i byłoby zbyt gwałtownym wstrząsem w życiu politycznem Litwy.To też partje katolickie opowiedziały się przeciwko referendum,stojąc na gruncie praworządności.Zmiana konstytucji i sposób przeprowadzenia tej zmiany są żywotnemi kwestjami narodu litewskiego i jako takie winne być dokładnie przemyślane z udziałem wszystkich partyj i ugrupowań,które jakąkolwiek rolę w życiu politycznem Litwy odegrywały, czy odegrywają.

"Lietuva" N.222 z dnia 3 października r.b. Artykuł p.t.:"Skryta dyktatura,czy też podział ~~xxxxxx~~ władzy". Streszczenie:

Autorzy konstytucji uczynili wszystko,ażeby zapewnić sejmowi wszechwładne wpływy.Obiór i dymisja prezydenta,dymisja dowolna gabinetu ministrów i każdego z ministrów,jako jednostki,wreszcie dymisja kontrolera państwowego - wszystko to zapewniało sejmowi dyktatorską niemal władzę w kraju bez względu na jego istotne interesy.Autorzy konstytucji chcieli oprzeć ustrój litewski na zasadach demokratyzmu zapominając jednak,że między praktyką a ~~xxxxxx~~ teorją zachodzi duża różnica.-

W praktyce sejmowej pozostała jedynie forma dyktatury,bowiem władzę dyktatorską posiadły faktycznie partje.Za czasów rządów chadecji słusznie przeciwnicy jej zarzucali,że wszelkie kryzysy rządowe i wogóle istotne sprawy państwa decydowane były nie w sejmie,a tylko za kulisami partyj przez różne szeszkomy,trykomy i t.d. i inne komitety partyjne.Rola Sejmu ograniczała się jedynie do wykonywania decyzyj zakulisowych działaczy partyjnych.Kiedy ster władzy ujęli w swe ręce lewicowcy z p.Ślężewiczusem na czele,system pozostał ten sam.Rządził nie sejm i nie rząd,a tylko komitety,co do których krążyły w społeczeństwie jak najfantastyczniejsze pogłoski,gdyż ich skład i projekty nie były znane.System komitetów podkopał dwie podstawowe zasady ustroju demokratycznego,a mianowicie publiczność władzy i odpowiedzialność osobistą.Władza pozostawała bowiem w rękach osób,które działały za kulisami,a tem samem nie były odpowiedzialne za swe postępki.Rzecz prosta zakulisowe sprężyny bynajmniej nie działały w kierunku dobra kraju, a tylko w kierunku wygody partyjnej.Zamiast demokracji rządzić przeto zaczęła na Litwie tajna oligarchja.Jednocześnie na forum sejmowem toczyła się wściekła walka o wpływy partyjne i o zdobycie większości.Krajem rządził ten,kto miał większość sejmową. Walka partyjna doszła do ostatecznych granic.Rywalizujące partje nie liczyły się z elementarnemi wymaganiami etyki. walcząc głownie bronią oszczerstwa.-

Społeczeństwo utraciło wkońcu wiarę w system rządów partyjnych.Korupcja ogarniać zaczęła coraz szersze kręgi.Autorytet Litwy w kraju i zagranicą podupadł zupełnie.Jedynem wyjściem z takiej sytuacji było zniesienie tajnej zakulisowej dyktatury.Sejm powinien być właściwym organem ustawodawczym,nie zaś terenem rywalizacji partyjnej..Pod względem ustawodawczym Litwa od szeregu lat już stanowi istną wieżę Babel,gdyż w kraju zobowiązują,aż cztery kodeksy oraz "Vyriausybes zinios".Pogrążony po uszy w politykierstwie sejm nie miał czasu ani ochoty poważnie się zająć ustawodawstwem.Stąd cały chaos w życiu państwowem nieszczęśliwego,skołatanego kraju.

Reformy tautininków zmierzają przedewszystkiem do tego,ażeby rozgraniczyć ustawodawczą władzę sejmę od wykonawczej władzy rządu.W myśl reform tautininków prezydent ma być podobnież jak sejm obierany przez cały naród, gdyż jedynie wówczas posiadać będzie dostateczny autorytet i niezależność.Jednocześnie prezydent,jako kierownik władzy wykonawczej miałby prawo mianowania i dymisjonowania członków gabinetu.-

Zamierzone reformy tautininków mają więc na celu położenie kresu dyktaturze zakulisowej i wprowadzenie natomiast słusznego podziału władzy.-

Wywiad "Lietuvisa" z ministrem spraw wewnętrznych w bieżących sprawach polityki wewnętrznej.

"Lietuvis" N.617 z dnia 29 września r.b. Wywiad z ministrem spraw wewn. pułk.Ignacym Musteįkisem w bieżących sprawach polityki wewnętrznej". Streszczenie:

Wypadki tauragskie tak obszernie były w prasie komentowane,że trudno o nich coś nowego powiedzieć. Jeszcze raz skonstatować wypada bardzo smutny fakt,wzięcia udziału przez część odpowiedzialnych ludzi z lewicy

w postępku Bildńszysa i Mikulszysa,dającym się podciągnąć pod nazwę bandytyzmu politycznego.Podczas likwidacji rozruchów taurogskich aresztowano 131 osób.Po śledztwie zwolniono 71 osób.Na mocy wyroku sądu wojennego skazano na śmierć 8 osób,przyczem wyrok został wykonany.Pozostałe osoby skazane zostały na więzienie na różne okresy w zależności od przestępstwa.Po wyjaśnieniu,że Mikulskis i jego współpracownicy działali w imieniu "komitetu ratunkowego Republiki litewskiej" i że organizacja ta miała stosunki z innemi powiatami,aresztowano na terenie całej Litwy 211 osób w mniejszym czy większym stopniu w tej tajnej organizacji zamieszanych.Po przeprowadzeniu śledztwa,wysłano 70 osób do obozu koncentracyjnego w Worniach, resztę zaś zwolniono.Miejscowa administracja w Taurogach była wprowadzona w błąd przez miejscową policję polityczną co do mających się dokonać rozruchów.W związku z tem policja niespodziewanie osaczono i rozbrojono.Prowadzi się śledztwo w sprawie winy urzędników policji politycznej w Taurogach.-

Dało się już zauważyć za pośrednictwem prasy zagranicznej pewną akcję nieprzyjazną w stosunku do Litwy, jaką pewien odłam prasy niemieckiej,łotewskiej i polskiej w związku z wypadkami taurogskiemi podjął.Zbiegli też zagranicę niektórzy z uczestników rozruchów,Trudno narazie orzec jakie stosunki łączyły ich z zagranicą.Wypadki taurogskie bardzo mały wywarły wpływ na życie wewnętrzne w kraju.Wszędzie panuje spokój i ład.W Taurogach i na terenie całej Litwy ludność bardzo źle się odniosła do rozruchów i do grabieży,prosząc rząd o ukaranie sprawców rozruchów z całą surowością.-

Departament ochrony obywatelskiej opracował cały szereg projektów ustaw.Opracowano statut naczelników powiatów,który ustala obowiązki,prawa i odpowiedzialność tych ostatnich.W myśl statutu naczelnicy powiatow są właściwymi gospodarzami w swych powiatach i w granicach ustaw decydować będą o wszystkich,dotyczących danego powiatu kwestjach,sprawując jednocześnie nadzor nad państwowem usposobieniem urzędników innych ministerstw,pracujących na terenie innych powiatów oraz nad sumiennem wykonywaniem przez tych ostatnich obowiązków związanych z ich funkcjami.-

Opracowany również został projekt ustawy o policji,który również w sposób bardziej wyraźny zakreśla obowiązki prawa i odpowiedzialność policji.Projekt ten przewiduje zwolnienie policji od całego szeregu obowiązków, niezawsze wchodzących w zakres bezpośredniej pracy policji a mianowicie od wręczania pozwów i wyroków sądowych obywatelom,od ogłaszania urzędowych pism w sprawie poszukiwania długów na jednostkach zadłużonych i t.d.Policja zorganizowana będzie na podstawach wojskowych,pracownicy policji dzielić się będą na stopnie i odpowiedzialno będą według zasad ustawy wojskowej.Pozatem policja lepiej będzie zaopatrzona pod względem materjalnym.Naczelnicy powiatów i policja będą rozporządzali własnemi środkami komunikacji,Będzie to dogodniej zarówno dla pracowników policji, jak też dla państwa,które poniesie przytem mniejsze koszta W kwestji tej opracowany już został odnośnyprojekt,który będzie wkrótce wprowadzony w życie.-

Opracowano również projekt ustawy o ochronie pogranicznej,który obecnie podlega dyskusji przez przedstawicieli spraw wewnętrznych,obrony krajowej i finansów. Projekt przewiduje powierzenie ochrony granic osobnej brygadzie,zorganizowanej na podstawach wojskowych.-

Centrala Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nie jest jeszcze należycie zorganizowana i minister wskutek tego częstokroć zmuszonyjest do załatwiania spraw,które z powodzeniem mogły być załatwione przez organy lokalne

minister zmuszony jest codziennie do przyjmowania conajmniej dziesięciu poszczególnych naczelników z raportami, nie licząc całego mnóstwa interesantów prywatnych.Skoro zaś się zważy na konieczność odbywania częstych posiedzeń pooblednich,zrozumiałą jest rzeczą,że minister mało ma czasu na kontrolę poszczególnych urzędów ministerstwa,nie mówiąc już o zwiedzaniu ich prowincji.W podobnej sytuacji znajdują się też dyrektorzy departamentów.W najbliższym czasie przewidywane jest przekształcenie ministerstwa, które pozwoli poszczególnym referentom na większą samodzielność.-

W dziedzinie działalności samorządów zamierza się wnieść więcej realnej pracy i usuwać zbyteczne polityk kierstwo.Obecna ustawa o samorządach niezbyt odpowiada warunkom krajowym.W związku z tem rząd projektuje opracowanie nowej ustawy.Projekt jej już jest przygotowany.Również jak projekt ustawy o wyborach do samorządu,który zamierza wprowadzić dla wyborców i wybieranych odpowiedni cenzus tak,ażeby do samorządów przechodziły osoby istotnie zainteresowane w dobrobycie kraju.Jednocześnie troską ministerstwa spraw wewnętrznych jest poprawa sytuacji finansowej samorządów.-

Inspektorat pracy opracował dziesięć projektów ustaw,z których główniejsze są:projekt ustawy o służbie państwowej i projekt ustawy o kasach chorych.Pozatem inspektorat pracy opracowuje projekta ustaw,które mają uregulować kwestję ubezpieczeń od bezrobocia i od nieszczęśliwych wypadków.-

W dziedzinie wyznań opracowano następujące ważniejsze projekty:1/sprawa metrykacji, 2/sprawa kościoła ewangelicko-luterańskiego,3/regestracja organizacyj religijnych, 4/ustawa o likwidacji zatargów kościelnych,nie licząc podrzędniejszych ustaw.-

W dziedzinie opieki społecznej opracowano projekt ustawy o opiece społecznej, a jednocześnie dokonano całego szeregu prac realnych,jak np:zapomogi w wysokości 400 tys.lit. udzielonych 40 towarzystwom dobroczynności, subwencja na założenie instytutu dla ślepych i t.d.

W zakresie budownictwa inspektorat rozbudowy wytknął sobie rozległe zadania,a mianowicie:zatwierdzanie planów miast,mostów,kościołów,szpitalów,teatrów i innych budynków o charakterze publicznym oraz wydawanie pozwoleń na budowę tych budynków.Jednocześnie inspektorat rozbudowy stara się obecnie o przejęcie szos od ministerstwa komunikacji i opracowuje projekt ustawy o rozbudowie krajów.-

"L i e t u v i s" w s p r a w i e p r z y s z ł e g o u s t r o j u L i t w y . - "Lietuvis" N.222 z dn.5/X.r.b. Artykuł p.t.:"System rządów Prezydenta jest bardziej demokratyczny". Streszczenie:

Po zniesieniu ustroju parlamentarnego,ustrój państwa litewskiego odpowiadałby amerykańskiemu systemowi Prezydenta.Dyktatura sejmu uległaby zanikowi.Silna władza w ręku prezydenta pozwoliłaby uniknąć partyjnych sporów,dała by większą trwałość polityce wewnętrznej i zagranicznej rządu.Wszelkie nieporozumienia pomiędzy rządem a sejmem byłyby rozstrzygane przez plebiscyt nie zaś przez Sejm.Ten ostatni miałby pewne kompetencje w zakresie uchwalania budżetu oraz kontroli stosunku rządu do zagranicy.Amerykański ustrój państwowy najbardziejby interesom Litwy odpowiadał.-

---

P r a s a   z a g r a n i c z n a   o   r e p r e s j a c h   w   s t o s u n k u   d o   L i t w i n ó w   z   W i l e ń s z c z y z n y . - Prasa niemiecka podaje obszerne głosy dzienników warszawskich o prześladowaniu szkolnictwa polskiego na Litwie.Niemieckie dzienniki demokratyczne "Vossische Ztg" i "Berliner Tageblatt" podaje wiadomości o zarządzeniach odwe towych w Wilnie pod tytułem:"Nowy kryzys w stosunkach polsko-litewskich".-

Najpoważniejszy organ angielski "Times" w obszernej depeszy z Warszawy donosi o zamknięciu szkół polskich na Litwie oraz o brutalnem internowaniu obywateli-Polaków w obozie koncentracyjnym w Worniach."Times" podkreśla,iż jest to odbiciem poglądów rządu kowieńskiego,że na Litwie niema mniejszości polskiej,gdyż w rzeczywistości jest ona bardzo liczna i gdy mniejszość litewska w Polsce cieszy się stanowiskiem uprzywilejowanym.Dziennik donosi o oburzeniu,które zapanowało w Wilnie i Warszawie i o akcji rządu polskiego,który celem uspokojenia wzburzonej opinji publicznej zmuszony był chwycić się represyj wobec Litwinów.Dalsza prowokacja litewska,za którą uważać należy zamierzoną poprawkę do konstytucji sprawie n nie pomoże, a najwyżej ułatwi sytuację Woldemarasowi,którego posądzano niedawno o zamiar rokowań z Polską.-W końcu "Times" pokreśla,że niestety wszelkie usiłowania mocarstw,mające na celu skłonienie Litwy do oświadczania o zaprzestaniu stanu wojennego z Polską spełzły na niczem.-

b/ Kronika wewnętrzna.-

R e w i z j a   w   z a r z ą d z i e   c h a d e k ó w . - W biurze zarządu stronnictwa chrz.demokracji w Kownie dokonano rewizji.Policja skonfiskowała nakład niecenzurowanej broszury przeciwko referendum i zmianie konstytucji.Jest to pierwszy wypadek oficjalnej represji rządu kowieńskiego przeciwko chrz.demokracji.-

P l e c z k a j t i s   p r z e b y w a   w   B e r l i n i e . - "Rytas" donosi,że były poseł na sejm litewski demokrata Pleczkajtis jeden z głównych przywódców zamachu w Taurogach uciekł do Niemiec i znajduje się w Berlinie,gdzie podają się za emigranta rosyjskiego otrzymał paszport.-

T e r o r   n a   L i t w i e . - "Jaunakas Zinas" donoszą z Kowna o wzrastającym terorze politycznym na Litwie.Fala aresztowań i represyj ogarnęła nietylko socjaldemokratów,lecz wogóle stronnictwa demokratyczne.Rząd litewski zlikwidował wszystkie postępowe organizacje studenckie,zaś ostatnio "Adżala, Szajtra i Auszrininka".Realnych oskarżeń przeciwko aresztowanym studentom nie wysunięto.Jedynym zarzutem jest stanowienie przez nich elementu niepożądanego dla państwa.Dano im do wyboru: obóz koncentracyjny w Worniach,albo wyjazd zagranicę .- Jeden tylko ze studentów mógł sobie pozwolić na wyjazd,reszta z konieczności internowana została w Worniach.Położenie ich w obozie jest nadwyraz ciężkie.pomijając już brak prymitywnych urządzeń hygjenicznych i złe odżywianie.Policja czyni aresztowanym propozycje wypuszczenia na wolność pod warunkiem oddania się na usługi wywiadu litewskiego.-Interwencja profesorów uniwersytetu kowieńskiego w obronie aresztowanych nie odniosła skutku.Z pośród 14 posłów,należących do frakcji s.d. tylko czterech znajduje się na wolności, 5 jest w więzieniu,reszta zbiegła.- W dniach xxxxxx ostatnich aresztowano socjalistę Markiewicza,Jaunuszysa,Szurisa i sekretarza z centralnego komitetu partji socjalistycznej studenta Budrysa.-Aresztowani trzymani są w więzieniu całemi tygodniami bez śledztwa Rewolucja wywarła wielki wpływ na nastroje wojskowe.W Kownie rozwiązana bataljon techniczny, w Radziwiliszkach bataljon kolejowy.-Na granicy łotewskiej wzmocniona została litewska straż pograniczna.Dzienniki zagraniczne podlegają ostrej cenzurze.Te które zamieszczają wiadomości nieprzychylne dla rządu litewskiego są odsyłane z powr[illegible].-

---

Posłowie socjaldemokratyczni pod sądem wojennym. - Dwaj posłowie socjaldemokratyczni aresztowani przed kilkunastu dniami Jan Janiszkis i Jan Markilis oddani zostali pod sąd wojenny. Obu oskarża się o przygotowywanie powstania przeciwrządowego w związku z wypadkami w Taurogach.-

Ostatnio władze litewskie przystąpiły do dalszych aresztowań wśród pozostających jeszcze na wolności posłów socjaldemokratycznych ustosunkowujących się negatywnie do poczynań rządu Woldemarasa. Aresztowani zostali i osadzeni w więzieniu w Kownie posłowie Władysław Sokołowski i Bonawentura Jakubowski, zaś w więzieniu w Poniewieżu pos. Likowski. Wszystkim trzem aresztowanym posłom socjaldemokratycznym grozi sąd wojenny.-

W obozie koncentracyjnym w Worniach przebywa dotychczas 300 osób internowanych w tej liczbie 30 Polaków nauczycieli. W związku z codziennym napływem nowych partyj aresztowanych władze miejscowe przystąpiły do rozbudowy obozu.-

Dzienniki litewskie w obszernych artykułach komentują zarządzenia władz polskich w Wileńszczyźnie przeciwko xxxxxxxxxxx szkolnictwu i politykom litewskim. Prasa rządowa zapowiada, iż rząd Woldemarasa wyda obszerny komunikat w sprawie kontrakcji polskiej w Wileńszczyźnie.-

Z rady miejskiej w Kownie. - Rozłam we frakcji litewskiej w kowieńskiej radzie miejskiej.- Frakcja litewska w kowieńskiej radzie miejskiej obok frakcji polskiej i żydowskiej stanowi jedną z najliczniejszych grup. Składała się ona dotąd z 17 radnych obranych z rozmaitych list. Na czele listy katolickiej stali radni Stakłele i Szatas; listy katolików abstynentów Banjulis, federacji pracy Berżynskis listy jedności - Nechwedawiczus, związek gospodarzy inż. Skardinskis, ludowców i samorządowców Petrauskas, i Damjonajtis, lokatorów - Butkis i właścicieli domów Digris.- Obecnie w łonie frakcji nastąpił rozłam. Radni: Nechwedawiczus, Skardinskas, Damjonajtis i Butkis ustąpili z frakcji bez podania motywów.

Obrady partji tautininków w Kownie. - W Kownie toczyły się dwudniowe obrady rządzącej dziś na Litwie partji tautininków Woldemarasa i Smetony. Partja ta zaaprobowała politykę wewnętrzną rządu litewskiego, natomiast wypowiedziała się przeciwko ogłoszenia referendum obecnie, gdyż naród litewski nie dojrzał do zrozumienia potrzeby zmiany konstytucji.- Jak widać rząd litewski i partja rządząca doszli do przekonania, iż wniosek zmiany konstytucji nie uzyska większości w powszechnem głosowaniu.-

c/ Kronika kłajpedzka.-

Zebranie sejmiku kłajpedzkiego. - Z Kłajpedy donoszą, iż w dniu 5 października odbyło się pierwsze zebranie sejmiku kłajpedzkiego. Podczas wyborow, do Prezydjum weszli większością 23 głosów na ogólną liczbę 29 posłów: przedstawiciel niemieckiej partji rolniczej /Landwirschaftsp./ jako przewodniczący, przedstawiciel niem. partji ludowej /Volksp./ jako wiceprzewodniczący, wreszcie przedstawiciel niemieckiej partji socjalistycznej.- Po wyborach przedstawiciel frakcji litewskiej złożonej z trzech posłów oświadczył, że frakcja litewska usuwa się od dalszych głosowań.-